

Sygn. akt I C 455/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2020 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia Przemysław Jagosz

Protokolant prac. sąd. Natalia Indyka

po rozpoznaniu w dniu 14 grudnia 2020 r., w O., na rozprawie,

sprawy z powództwa **Z. M. i D. M.**

przeciwko **Bankowi (...) S.A. w W.**

o zapłatę i ustalenie

I. oddała powództwo o zapłatę kwoty 76 004,60 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie,

II. ustala, że między stronami nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy o kredyt nr (...) - (...) z 21.10.2005 r., zawartej przez powodów z poprzednikiem prawnym pozwanego;

III. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 3 459 zł tytułem zwrotu części kosztów procesu.

Sygn. akt I C 455/20

UZASADNIENIE

Pozwem, nadanym w dniu 26.06.2020 r. (k. 68), powodowie zażądali od pozwanego Banku:

1) kwoty 76.004,60 zł tytułem zwrotu świadczeń nienależnych pobranych od nich przez pozwanego **w okresie od 5.07.2010 r. do 5.12.2013 r.** w wykonaniu nieważnej - ich zdaniem - umowy o kredyt nr (...) - (...) z 21.10.2005 r., z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 8.04.2020 r. do dnia zapłaty,

1) ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego wynikającej z umowy o kredyt nr (...) - (...) z 21.10.2005 r. zawartej pomiędzy powodami a Bankiem (...) S.A. z/s w G. – poprzednikiem prawnym pozwanego – z uwagi na nieważność tej umowy, wynikającej z zawarcia w niej postanowień niedozwolonych,

ewentualnie, na wypadek nieuwzględnienia **obu** powyższych roszczeń i uznania, że umowa jest ważna, lecz zawiera postanowienia niedozwolone:

2) kwoty 75.486,14 zł tytułem zwrotu nadpłat w ratach kapitałowo-odsetkowych pobranych przez pozwanego wskutek stosowania niedozwolonych postanowień w wyższej wysokości niż rzeczywiście należna w okresie od 5.07.2010 r. do 5.01.2020 r., z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 8.04.2020 r. do dnia zapłaty,

a nadto:

3) zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwu wskazali, że z poprzednikiem prawnym pozwanego zawarli umowę kredytu denominowanego do waluty szwajcarskiej. Zawarcie umowy zostało poprzedzone analizą zdolności kredytowej powodów oraz przedstawieniem im ogólnych ram obowiązków stron. Propozycja zawarcia umowy kredytu denominowanego została przedstawiona w taki sposób, że nie wywołała obaw przed jej zawarciem. Nie przedstawiono powodom informacji dotyczących sposobu ustalenia przez pozwanego kursu waluty obcej, mechanizmu stosowania przez niego różnych kursów waluty obcej do wypłaty kredytu oraz do jego spłaty oraz nie przedstawiono odpowiedniej symulacji wysokości rat w zależności od znaczących, nieprzewidywalnych wahań kursu waluty obcej. W toku całego procesu zawierania umowy, powodowie nie mieli możliwości negocjowania jej warunków, a przedstawiając ofertę kredytową przedstawiciel banku ograniczył się do zaprezentowania jedynie wybranych przez siebie aspektów produktów kredytowych. Zostały pominięte kluczowe kwestie związane z uruchomieniem kredytu, mechanizmami zmiany kursów oraz sposobu kształtowania przez pozwanego kursów.

W ocenie powodów:

- a) przygotowana przez pozwanego na wzorcu i zawarta na podstawie blankietowego wniosku umowa jest spreczna z naturą umowy o kredyt, a przez to niezgodna z definicją legalną zawartą w ustawie Prawo bankowe,
- b) pozwany może dowolnie wpływać na zakres zobowiązań obu stron,
- c) umowa narusza zasadę wzajemności i zachowania ekwiwalentności świadczeń, gdyż świadczenie strony powodowej nie odpowiada świadczeniu strony pozwanej,
- d) umowa narusza zasadę równości stron przez uprzywilejowanie pozwanego w zakresie stworzenia przez niego jednostronnego mechanizmu regulującego wysokość zobowiązań stron oraz narzuceniu licznych zabezpieczeń spłaty kredytu przy jednoczesnym pozbawieniu strony powodowej możliwości kontroli i podejmowania skutecznej obrony przed nieuczciwymi zachowaniami banku,
- e) narusza obowiązek informacyjny spoczywający na banku, który jako podmiot profesjonalny nie przekazał kredytobiorcy informacji w zakresie działania zastosowanej w umowie klauzuli waloryzacyjnej, co uniemożliwiło oszacowanie ewentualnych skutków prawnych i ekonomicznych wynikających, czy też mogących wyniknąć, z zastosowania mechanizmu przeliczeniowego narzuconego przez Bank,
- f) przy przyjęciu, że postanowienia umowy w zakresie klauzuli waloryzacyjnej są nieuczciwe, wówczas po stronie pozwanego nie doszło do spełnienia umowy kredytowej, gdyż powód nigdy nie oddał do dyspozycji powodów kwoty wskazanej wprost w umowie w walucie (...).

Powyższe okoliczności, zdaniem powodów, sprawiają, że umowa jest nieważna w myśl art. 58 k.c. Z kolei skutkiem uznania umowy za nieważną jest uznanie nienależności świadczeń spełnionych dotąd przez powodów w wykonaniu nieważnej umowy. Te świadczenia winny zatem być im zwrócone.

W przypadku nieuwzględnienia stanowiska w zakresie nieważności umowy i zwrotu świadczeń uiszczonych w jej wykonaniu, powodowie wskazali, że znajdują się w niej postanowienia niedozwolone, których wyeliminowanie powinno doprowadzić do dalszego obowiązywania umowy już bez ich treści, a są to postanowienia zawarte w ust. 2 pkt 1, pkt 2, pkt 3 pkt 4 umowy załącznika (...) do umowy. Wyeliminowanie prowadzi do uznania, że wskutek stosowania niedozwolonych postanowień i przeliczania według różnych kursów walut szwajcarskiej i polskiej salda kredytu oraz poszczególnych rat, powodowie dokonywali nadpłat ponad rzeczywiście należne raty. Te nadpłaty stanowią natomiast świadczenie nienależne podlegające zwrotowi, którego dotyczy roszczenie ewentualne pozwu – sformułowane na wypadek oddalenia obu roszczeń głównych, tj. żądania ustalenia nieważności umowy i zapłaty (pозew k. 4-25).

Pozwany Bank wniósł o oddalenie powództwa w całości i o zwrot kosztów procesu. W uzasadnieniu podniósł zarzut przedawnienia roszczenia dotyczącego zwrotu świadczenia nienależnego (z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia) z uwagi na to, że wypłata kredytu i jego przeliczenie z (...) na PLN miały miejsce ponad 10 lat przed wytoczeniem

powództwa. Podniósł również zarzut przedawnienia roszczeń powodów w zakresie, w jakim dochodzą zwrotu rat kapitałowo-odsetkowych, ewentualnie odsetkowych, uiszczonych przed dniem 31.12.2016 r. Jednocześnie zakwestionował jakoby:

- a) umowa była nieważna,
- b) pozostawała czynnością naruszającą granice swobody umów i jako taka była sprzeczna z istotną stosunku zobowiązaniowego,
- c) postanowienia umowy nie były wynikiem indywidualnych uzgodnień,
- d) umowa zawierała niedozwolone klauzule umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c. i nie wiązała powodów,
- e) wyeliminowanie klauzuli przeliczeniowej uniemożliwia wykonywanie umowy, a w konsekwencji czego istnieją podstawy do stwierdzenia jej nieważności,
- f) postanowienia umowy nie spełniały wymogu jasności i jednoznaczności, kształtowały interes powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały ich interesy,
- g) pozwany był bezpodstawnie wzbogacony,
- h) powodowi przysługiwało względem pozwanego jakiekolwiek roszczenie o zapłatę,
- i) pozwany ustalał kursy walut w sposób dowolny,
- j) pozwany nie przedstawił oferty kredytu w polskich złotych.

(odpowiedź na pozew)

Sąd ustalił, co następuje:

W świetle twierdzeń stron, wspartych niekwestionowanymi dokumentami (w szczególności: umowa kredytowa, wniosek kredytowy, wnioski o wypłatę, zaświadczenia), za bezspornie wykazane uznać należało, że:

- 1) Powodowie jako konsumenci w dniu 12.09.2005 r. wystąpili do poprzednika prawnego pozwanego Banku z wnioskiem o udzielenie kredytu w kwocie 92.354,64 franków szwajcarskich ((...)) na okres 252 miesięcy (21 lat), który miał być wykorzystany w okresie 12 miesięcy i przeznaczony na budowę lokalu mieszkalnego (wniosek k. 113-116),
- 2) W dniu 23.09.2005 r. sporządzono ocenę zdolności kredytowej powodów (k. 117 -127).
- 3) W dniu 21.10.2005 r. strony zawarły umowę kredytu budowlano-hipotecznego nr (...)- (...), w której Bank zobowiązał się postawić do dyspozycji powodów kredyt w wysokości 92.354,64 CHF do wykorzystania go dokończenie budowy nieruchomości mieszkalnej położonej w N. w gminie J. (§ 2.1 i § 2.4 - k. 30).
- 4) Powodowie zobowiązali się spłacić kredyt z odsetkami w terminie do 5.11.2026 r. w ratach miesięcznych płatnych do 5. dnia każdego miesiąca (§ 2.2 i § 2.7 k. 30).
- 5) Według umowy prowizja wynosiła 1,20% kwoty kredytu (§ 3.1. k. 30).
- 6) Zgodnie z § 4 umowy oprocentowanie kredytu określono jako zmienne i stanowiącą sumę: marży w wysokości 2,50% oraz stawki LIBOR dla terminów 6-miesięcznych (dla (...) por. § 1 pkt 13 umowy) z przedostatniego dnia roboczego przed uruchomieniem kredytu. Oprocentowanie miało być aktualizowane co 6 miesięcy (k. 31).
- 7) Wypłata kredytu (jego transz) miała następować na wniosek kredytobiorców i według harmonogramu, które stanowiły załączniki do umowy (§ 5 k. 31).

8) Spłata kredytu miała następować przez obciążenie rachunku, który kredytobiorcy zobowiązali się założyć w Banku (w ramach wypełniania wniosku kredytowego) i do którego wystawili Bankowi pełnomocnictwo upoważniające do pobierania środków na spłatę (§ 9.8).

9) Zasady wypłaty i spłaty kredytu określono w załączniku (...) (por. § 9).

10) W ramach załącznika (...) kredytobiorca:

a) oświadczał, że jest mu znane i wyjaśnione przez Bank ryzyko zmiany kursu waluty, w której zaciągnął zobowiązanie kredytowe i jest świadomy ponoszenia tego ryzyka,

b) przyjmował do wiadomości, że:

- kwota kredytu jest wypłacana w walucie polskiej (PLN) po przeliczeniu według **kursu kupna waluty kredytu** obowiązującego w Banku w dniu wypłaty kwoty kredytu lub transzy kredytu, zgodnie z **Tabelą kursów walut Banku**, ogłaszaną w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów obowiązujących w Banku,

- ewentualna nadwyżka wynikająca z różnic kursowych zostanie wypłacona na rachunek wskazany we wniosku o wypłatę kredytu,

- kwota spłaty podlega przeliczeniu po **kursie sprzedaży waluty kredytu** obowiązującym w Banku w dniu dokonywania spłaty, zgodnie z **Tabelą kursów walut Banku**, ogłaszaną w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów obowiązujących w Banku (k. 42).

11) Środki z kredytu zostały uruchomione w 3 transzach wypłaconych do 12.09.2006 r. w łącznej wysokości **225.493,49 zł** (wniosek o wypłatę k. 35 i 131, zaświadczenie k. 46 oraz zestawienie k. 64).

12) Powodowie spłacali kredyt wyłącznie w walucie polskiej.

13) Poczynając od 5.01.2006 r. do 5.01.2020 r. spłacili łącznie **283.351,33 PLN**, przy czym:

a) w okresie od 5.01.2006 r. do 5.06.2010 r. - kwotę **63.989,62 PLN**,

b) w objętym pozwem okresie od 5.07.2010 r. do 5.12.2013 r. - kwotę **76.004,60 PLN**,

a zatem w okresie od 5.01.2006 r. do 5.12.2013 r. łącznie **139.994,22 PLN** (zaświadczenie k. 135-135v, pismo k. 231).

14) Pismem z dnia 6.03.2020 r. powodowie zwrócili się do pozwanego z reklamacją dotyczącą przedmiotowej umowy w zakresie nienależnie pobranych od nich środków w związku z nieważnością umowy w wysokości 283.351,33 zł, nienależnie pobranych rat kapitałowo-odsetkowych w wyższej wysokości niż rzeczywiście powinni oni spłacać w okresie od 5 kwietnia 2010 r. do 5 stycznia 2020 r. w wysokości 76.197,61 zł oraz nienależnie pobranych składek ubezpieczenia niskiego wkładu własnego w wysokości 965,15 zł w związku z abuzywnością, domagając się zwrotu tych kwot (k. 55-60). Pozwany nie uwzględnił tej reklamacji (k. 61).

Sąd zważył, co następuje:

1. Zastrzec na wstępie trzeba, że znaczna część poniższych rozważań w istocie powiela argumentację wskazywaną przez Sąd w uzasadnieniach wyroków zapadających w innych sprawach na tle niemal identycznych stanów faktycznych i twierdzeń stron, zaś tam, gdzie zachodzą odmienności, znajduje to należyte odniesienie do treści umów, wniosków dowodowych stron oraz oceny poszczególnych żądań.

1. Powodowie żądali zwrotu części kwoty, jaką pozwany pobrał z ich rachunku w wykonaniu umowy kredytowej w okresie od 5.07.2010 r. do 5.12.2013 r. oraz ustalenia nieważności tej umowy, wskazując, że nieważność ta jest w istocie skutkiem zawarcia w umowie postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ Kodeksu cywilnego (k.c.).
2. W pierwszej kolejności rozważyć zatem należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez strony i czy wskazywane postanowienia załącznika nr 7 miały charakter niedozwolony.
3. Zasadniczo postanowienia umowy spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia – dalej jako pr. bank.) i pozwalają na uznanie, że strony miały zamiar zawrzeć umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (franki szwajcarskie), cel, na jaki został udzielony (budowa nieruchomości mieszkalnej), zasady i termin jego spłaty (w miesięcznych ratach do 5.11.2026 r.), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marża i zmiennej stopy bazowej LIBOR) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia.
4. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a zgodnie z załącznikiem nr 7 miała być wypłacona i spłacana w walucie polskiej.
5. Zgodnie z art. 358 § 1 k.c. w jego brzmieniu z daty zawierania umowy stron (21.07.2008 r.), zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogły być wyrażone tylko w pieniądzu polskim z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, zaś wyjątek dopuszczający tego typu umowy z udziałem banków wynikał z obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 27.07.2002 r. – Prawo dewizowe (pr. dewiz.).
6. Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 pr. dewiz. oraz art. 1 i 2 pkt 18 pr. dewiz. dokonywanie obrotu dewizowego przez banki było dozwolone m.in. wówczas, gdy dotyczyło zawarcia umowy lub dokonania innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywania takich umów lub czynności.
7. Nie ulega wątpliwości, że postanowienia umowy stron przewidywały rozliczenia kredytu w walucie szwajcarskiej.
8. Tym samym umowa stron mogła powodować rozliczenia w walutach obcych, a zatem mieściła się w ramach ustawowego zezwolenia, stanowiącego jednocześnie wyjątek od zasady wyrażonej w art. 358 § 1 k.c.
9. Umowa pozostawała i pozostaje również w zgodzie z przepisem art. 358¹ k.c., który w § 2 wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądz miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (por. wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).
10. W załączniku (...), stanowiącym część umowy, jasno określono, że Bank ma postawić do dyspozycji kwotę kredytu wyrażoną w walucie szwajcarskiej, ale po jej przeliczeniu na walutę polską, zaś kredytobiorca w terminach poszczególnych rat ma zwracać kredyt wyłącznie w walucie polskiej.
11. Oznaczałoby to, że walutą zobowiązania kredytowego był frank szwajcarski (...), jednak walutą jego wykonania przez obie strony miała być waluta polska (PLN).
12. Jak widać, istota umowy sprowadzała się do zobowiązania Banku, że postawi do dyspozycji kredytobiorcy kwotę w PLN, która w dacie wypłaty stanowić miała równowartość dokładnie określonej kwoty wyrażonej w (...), zaś kredytobiorca zobowiązywał się spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w (...) według wartości takiej raty na dzień spłaty.

13. Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego, i jako taka stanowi jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant. O akceptacji takiej świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, która weszła w życie z dniem 26.08.2011 r.

14. Umowa taka jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

15. Istota umowy stron polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez kredytobiorcę równowartości określonej kwoty pieniędzy z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie takiej równowartości, przy czym miernikiem tych wartości pozostawać miał kurs waluty szwajcarskiej do waluty polskiej.

16. Zauważyć trzeba, że ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość kredytu w PLN, którą miał oddać do dyspozycji Bank, a nadto podwyższając jego wartość, którą miał spłacać kredytobiorca, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość tych świadczeń.

17. W konsekwencji trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, a realizowanego w walucie polskiej, była w swej zasadzie sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26.08.2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach, wcześniej zaś wspominał o konieczności wskazania w umowie waluty kredytu) lub zasadami współżycia społecznego. Ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża bowiem obie strony.

18. Z zeznań powodów oraz treści podpisanego przez nich załącznika(...) do umowy, wynika, że mogli zapoznać się z umową przed jej podpisaniem oraz poznać ryzyko z nią związane, choć nie tłumaczono im tego szczegółowo; dostrzec trzeba, że nie przywiązywali wagi do konieczności zrozumienia zapisów umowy i nie zastanawiali się na jej konstrukcją i przyczynami, dla których mają zdolność kredytową w przypadku takiej umowy, nie mają jej natomiast dla kredytu bez odniesień do waluty obcej. Nie zgłaszali przy tym wątpliwości lub potrzeby wyjaśnienia jej tych postanowień, nie domagali się też jej projektu przed podpisaniem.

19. Powyższe przemawia za przyjęciem, że powódowie – przy zachowaniu minimum należytej staranności – mogli zapoznać się i uświadomić sobie ryzyko związane z odniesieniem kwoty kredytu do waluty szwajcarskiej, czego nie zmienia okoliczność, że nie rozważyli dostatecznie wszystkich aspektów umowy i możliwych następstw takiego związania oraz zaniechali uważnego zapoznania się z treścią tej umowy. Ze swoich zaniechań nie mogą bowiem wywodzić korzystnych dla siebie skutków prawnych.

20. Sama konstrukcja umowy stron nie daje zatem podstaw do uznania jej za sprzeczną z prawem, ustalonymi obyczajami lub zasadami współżycia społecznego.

21. Wskazany wyżej mechanizm obliczania wzajemnych zobowiązań w sposób określony w umowie stron wymaga jednak oceny również w aspekcie sposobu ustalania kursu waluty niezbędnego do tych operacji, gdyż powódowie podnieśli zarzut, że postanowienia umowy w tym zakresie mają charakter niedozwolony.

22. Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie

z utrwalonym już orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (por. wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12, z 15.05.2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6.04.2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

23. Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie (...) na tle wykładni dyrektywy (...), i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (czyli dotyczących kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), należy przyjąć, że postanowienia umowy stron w tym zakresie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. drugie k.c.).

24. W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

25. W ocenie Sądu nie ulega wątpliwości, że powodowie zawierali umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c.

26. W konsekwencji należy przejść do oceny postanowień dotyczących kursów używanych do przeliczenia zobowiązań stron w ramach umowy.

27. Ich istota sprowadza się do wskazania, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty.

28. Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do „Tabeli kursów” definiowanej jako tabela banku.

29. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty.

30. Nie ulega wątpliwości, że umowa stron została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Oznacza to, że jej postanowienia – poza wyjątkami dotyczącymi określanych w ramach wniosku kredytowego kwoty kredytu, okresu spłaty, marży wpływającej na wysokość oprocentowania, prowizji - nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c. a powodom nie wyjaśniano szczegółowo każdego jej postanowienia, w szczególności nie uzgadniano tego, czy można skorzystać z innego kursu waluty do rozliczenia kredytu niż przyjmowany przez pozwanego – co potwierdzają zeznania powodów.

31. Treść załącznika (...) i podpisy powodów pod tym załącznikiem świadczą jedynie, że powodowie zostali poinformowani o ryzyku zmiany kursu i zadeklarowali zgodę na poniesienie tego ryzyka. Czym innym jest jednak zgoda na poniesienie ryzyka związanego ze zmianą kursu waluty, a czym innym zgoda na swobodne ustalanie tego kursu przez jedną ze stron.

32. Z zeznań powodów w sposób oczywisty wynika zaś, że nie poinformowano ich, w jaki sposób Bank będzie ustalał kursy wymiany w toku wykonywania umowy i nie dano możliwości negocjowania w tym zakresie.

33. W tym miejscu dodać trzeba, że zbędne w tym zakresie było przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka wskazanego w odpowiedzi na pozew, który miał opisać procesy związane z udzielaniem podobnych kredytów i informowaniem kredytobiorców o warunkach kredytu i związanych z nim ryzykach. Świadek nie uczestniczył przy zawarciu umowy (co wynika z jej treści). Nie negując, że w Banku obowiązywały pewne procesy i mechanizmy dotyczące informowania o ryzyku – co Sąd przyjmuje za dowiedzione i czego dowodem jest zresztą treść załącznika (...) oraz zeznania powodów - świadek najwyżej potwierdziłby ten fakt, nie mógłby natomiast przedstawić okoliczności

zawarcia umowy objętej pozwem, w tym dotyczących przekazania powodowi informacji, jak jest ustalany kurs Banku i zapewnienia im możliwości negocjacji treści załącznika (...).

34. W tym stanie rzeczy należy przyjąć, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, stanowiącej narzędzie obliczeń służące do określenia wysokości zobowiązań stron, nie zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie. Nie sposób przy tym przyjąć, że takie uzgodnienie nastąpiło w wyniku wskazania rachunku do obsługi kredytu prowadzonego w PLN w ramach załącznika (...) (k. 39). Wskazanie takie w żaden sposób nie odnosi się bowiem do kursu, który miałyby być przyjmowany do rozliczenia kredytu.

35. W dalszym kroku należało rozważyć, czy wskazane postanowienia załącznika (...) – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów.

36. Jak już wskazywano, odwołują się one do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalone są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Nie można uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczające jednoznaczne.

37. Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN i spłaty całego zadłużenia w przypadku jego przeterminowania.

38. Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank, czego nie zmienia okoliczność, że w pewnym zakresie mógł być on doznawać ograniczeń ze strony instytucji nadzorującej rynek finansowy, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż kredytobiorca nie miał na to żadnego wpływu.

39. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy.

40. Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorcy mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie im wypłacona, a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku wykonywania umowy określić miał Bank. W sposób dowolny zatem Bank mógł kształtować wysokość swojego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu, jak również wysokość zobowiązania kredytowego w toku spłaty kredytu. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

41. W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy kredytobiorcy w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie(...)). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorcę całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania

wysokości jego zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

42. Nie ma znaczenia, czy z możliwości tej Bank korzystał.

43. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

44. Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców, jak również to, w jaki sposób zabezpieczał się przed ryzykiem i jakie koszty ponosił. Z tej przyczyny pominięto wniosek o przeprowadzenie w tym zakresie dowodu z opinii biegłego zawarty w odpowiedzi na pozew.

45. Co więcej, skoro oceny abuzywności dokonuje się na datę zawarcia umowy, bez znaczenia pozostają późniejsze zmiany tej umowy, wprowadzane na podstawie aneksów precyzujących na przyszłość sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej, chyba że zostały one zawarte w celu jednoznacznego wyeliminowania postanowień niedozwolonych, o których abuzywności kredytobiorca został poinformowany lub miał tego świadomość, a nadto godził się na ich zastosowanie do przeszłych rozliczeń, w ramach zmiany umowy (aneksu) decydując się na ich wyeliminowanie wyłącznie na przyszłość.

46. Podsumowując tę część rozważań, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalone przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie i kształtowały zobowiązania kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów.

47. Wyeliminowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w (...) oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a kredytobiorca w terminach płatności kolejnych rat powinien spłacać raty w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia.

48. Nie ma możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty, co sugerował Bank.

49. Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy (...)dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie (...):

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

a) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

b) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałyby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

c) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

d) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

50. Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy należy wskazać, że brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalały na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski.

51. Nie ma przy tym możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się takim właśnie kursem w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24.01.2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy wprawdzie następnie, ale ze skutkiem już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie (przy wysoce wątpliwym założeniu, że skutki te nie są związane z istotą umowy stron – por. art. XLIX przepisów wprowadzających kodeks cywilny), to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokość kwoty, jaką Bank powinien postawić do dyspozycji kredytobiorcy w PLN, wykonując umowę kredytu.

52. W ocenie Sądu eliminacja postanowień określających kurs wymiany i brak możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą, tj. jako umowy kredytu bankowego.

53. Zgodnie z art. 69 ust. 1 pr. bank. umowa kredytu polega bowiem na tym, że Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

54. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomo jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji kredytobiorcy równowartość określonej kwoty franków szwajcarskich w złotych polskich, lecz nie wiadomo, jak ma być ustalona ta równowartość (według jakiego miernika). Podobnie nie wiadomo, jaką kwotę powinien zwrócić kredytobiorca, która miałaby być równowartością rat określonych w (...). W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu w walucie wykonania zobowiązania, a brak jednoznacznego określenia kwoty kredytu (czy to w postaci ściśle określonej kwoty, czy to przez ściśle i jednoznaczne określenie parametrów do jej ustalenia – np. kursu wymiany) oznacza brak jednego z przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu wskazanych w art. 69 pr. bank.

55. Brak jednego z takich elementów oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.).

56. Nieważność umowy oznacza, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy między stronami, jaki miałby powstać w wyniku jej zawarcia.

57. W konsekwencji, strony, które zawarły nieważną umowę, powinny sobie zwrócić wzajemnie otrzymane świadczenia. Skoro bowiem podstawa tych świadczeń, jaką była umowa, wskutek ustalenia abuzywności jej postanowień, została uznana za nieważną i sprzeczną z prawem, świadczenia te są świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 k.c.

58. Zastrzec przy tym trzeba, że ponieważ nieważność umowy jest skutkiem powołania się przez powodów na niedozwolony charakter niektórych jej postanowień, z czego mogli, lecz nie musieli skorzystać, obowiązek zwrotu świadczeń stał się aktualny dopiero z chwilą skutecznego powiadomienia pozwanego Banku, że te postanowienia są kwestionowane i wywodzony jest z tego skutek w postaci nieważności umowy. Z tą bowiem datą pozwany Bank mógł najwcześniej dowiedzieć się o woli kredytobiorcy, jako konsumenta.

59. W niniejszej sprawie nastąpiło to z datą doręczenia Bankowi reklamacji z dnia 6.03.2020 r., na którą Bank udzielił odpowiedzi w dniu 7.04.2020 r. (k. 55 i 61).

60. Zgodnie z art. 410 k.c. w przypadku świadczeń nienależnych zastosowanie znajdują przepisy art. 405 i nast. k.c., które przewidują obowiązek zwrotu korzyści uzyskanych kosztem innej osoby.

61. Oznacza to, że o ile pozwany w wyniku dokonywania potrąceń z rachunku kredytobiorcy uzyskał kwotę większą niż faktycznie wypłacił na podstawie dyspozycji uruchomienia środków z kredytu, winien zwrócić nadwyżkę. Jeżeli natomiast suma wpłat dokonanych przez kredytobiorcę jest niższa niż wypłacona przez Bank w wykonaniu umowy, to kredytobiorca byłby zobowiązany zwrócić Bankowi różnicę.

62. W wyniku wypłaty kredytu w wykonaniu nieważnej umowy po stronie kredytobiorcy powstaje bowiem określona korzyść majątkowa, polegająca na zwiększeniu aktywów lub zmniejszeniu pasywów, do której dochodzi kosztem Banku. Korzyść ta jest stopniowo niwelowana przez kolejne wpłaty dokonywane przez kredytobiorcę na poczet nieważnej umowy, a w chwili, w której suma tych wpłat przekracza kwotę wypłaconą przez Bank, to po jego stronie dochodzi do powstania korzyści kosztem kredytobiorcy.

63. W sytuacji, w której świadczenia obu stron są jednorodne i ograniczają się do pieniądza w tej samej walucie, nie dochodzi również do sytuacji, w której świadczenie jednej ze stron podlegałoby zwrotowi w całości, bez potrzeby badania stanu wzajemnego „wzbogacenia”, czy też „zubożenia”. Po pierwsze, ponieważ obowiązek zwrotu świadczeń jest skutkiem nieważności umowy, nie ma podstaw do stosowania przepisów art. 494-495 k.c., a jedynie do zastosowania art. 496 k.c. (z racji odesłania w art. 497 k.c.). Po drugie, nie ma racji oczekiwanie na zarzut Banku, że obowiązek zwrotu tego, co otrzymał w ramach dotychczasowej spłaty prowadziły do wzbogacenia kredytobiorcy o środki wypłacone w ramach umowy, gdyż – abstrahując, że narażałoby to kredytobiorcę na kolejny proces – to wskazuje art. 410 k.c. jednoznacznie nakazuje do świadczeń nienależnych stosować „przepisy poprzedzające”, tj. art. 405-409 k.c., z których z kolei jednoznacznie wynika, że obowiązek zwrotu (nienależnego świadczenia) ogranicza się do wartości wzbogacenia (art. 405). Stąd Sąd nie podziela stanowiska zajętego przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 11.12.2019 r. w sprawie V CSK 382/18 w tym zakresie, zwłaszcza, że przywołane w nim wcześniejsze orzeczenia dotyczące tego zagadnienia zapadały w odmiennych i nieprzystających do sprawy niniejszej stanach faktycznych, w sytuacjach, gdy świadczenia wzajemnie uzyskiwane nie były jednorodnej (por. np. wyrok SN z 15.05.2014 r., II CSK 517/13). Jednak nawet z tych orzeczeń płynie wniosek, że w przypadku świadczenia nienależnego należy badać, czy doszło do wzbogacenia odbiorcy świadczenia bądź czy majątek świadczącego uległ zmniejszeniu (por. uzasadnienie wyroku z dnia 9.08.2012 r. w sprawie V CSK 372/11). To zaś oznacza, że miarą zwrotu tego, co kredytobiorca świadczył

w wykonaniu nieważnej umowy zawsze będzie jego zubożenie, a zatem wyłącznie nadwyżka ponad uzyskaną kwotę kredytu.

64. W niniejszej sprawie porównanie kwoty, jaką powodowie uzyskali z kredytu, tj. **225.493,49 PLN** z kwotą **283.351,33 PLN**, pobraną od nich na poczet jego w okresie do 5.01.2020 r. (data, do której wydano zaświadczenie dołączone do pozwu) prowadzi do wniosku, że na dzień wyrokowania po stronie Banku doszło już do osiągnięcia korzyści kosztem powodów.

65. Niemniej, przedmiotem żądania był zwrot sumy konkretnych kwot uiszczonych w okresie od 5.07.2010 r. do 5.12.2013 r., tj. 76.004,60 PLN.

66. Do dnia 5.12.2013 r. powodowie spłacili kwotę 139.994,22 PLN, a zatem w tym okresie nie doszło jeszcze do bezpodstawnego wzbogacenia Banku ich kosztem, gdyż w tym dniu suma od nich pobrana nie przekroczyła jeszcze kwoty wypłaconej. Do takiego wzbogacenia doszło w okresie późniejszym, tj. wtedy, kiedy suma pobranych rat przekroczyła kwotę wypłaconego kredytu.

67. Tym samym, skoro powodowie domagali się zwrotu świadczeń spełnionych wyłącznie za czas do dnia, w którym nie doszło jeszcze do wzbogacenia pozwanego ich kosztem, to żądanie pozwu (zapłaty kwoty 76.004,60 PLN) musiało zostać oddalone w całości (pkt I sentencji wyroku), co nie pozbawia powodów prawa do dochodzenia roszczenia w zakresie obecnie istniejącego wzbogacenia pozwanego, do którego powstania doszło w okresie nieobjętym pozvem. Wyrokowanie co do tego żądania w ramach niniejszej sprawy byłoby jednak niedopuszczalnym wykroczeniem poza podstawy faktyczne pozwu.

68. Oddalenie tego roszczenia dezaktualizuje potrzebę odnoszenia się do zarzutu jego przedawnienia, chociaż godzi się przypomnieć, że:

a) ponieważ powodowie wywodzili swoje roszczenia z nieważności umowy, ewentualne stwierdzenie takiej nieważności sprawiałoby, że świadczenia spełnione przez obie strony stawałyby się świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 k.c. i podlegającymi zwrotowi przy zastosowaniu art. 405 i nast. k.c. – co prowadzi do wniosku, że termin ich przedawnienia regulowałyby przepisy ogólne (art. 118 k.c. i art. 120 k.c. – w brzmieniu obowiązującym do dnia 9.07.2018 r. – por. art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13.04.2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw: Dz. U. z 2018 r., poz. 1104), a zatem do przedawnienia roszczenia powodów należałoby stosować termin dziesięcioletni, liczony od daty, w której najwcześniej mogli domagać się ich zwrotu, tj. od daty zapłaty pierwszej raty, a następnie kolejnych,

b) ponieważ powodowie spełniali swoje świadczenie od 5.01.2006 r., oznaczałoby to, że ich roszczenia o zwrot poszczególnych rat byłyby przedawnione za okres od 5.01.2006 r. do dnia 25.06.2010 r., czyli za okres poprzedzający 10 lat przed datą wytoczenia powództwa (por. datownik k. 68).

69. W konsekwencji roszczenie powodów dotyczące spłat w PLN w okresie po dniu 5.07.2010 r. do 5.12.2013 r, czyli dokonanych w okresie ostatnich 10 lat przed wniesieniem pozwu, nie było przedawnione.

70. Jako drugie z roszczeń głównych powodowie zgłosili żądanie ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z omówionej już umowy.

71. W tym zakresie należy wskazać, że zgodnie z art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom.

72. Jak już wskazano, powodowie zażądali jednocześnie zwrotu części pieniędzy, które zostały przekazane pozwanemu w wykonaniu nieważnej umowy, jak i stwierdzenia nieważności całej umowy. Powództwo o zapłatę zostało oddalone, jednak w ramach oceny sytuacji prawnej stron należało przyjąć za uzasadnione twierdzenie o nieważności umowy.

73. W ocenie Sądu, gdyby uwzględniono powództwo o zapłatę, nie wyczerpałoby to interesu prawnego powodów w odniesieniu do żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z umowy kredytowej podpisanej z poprzednikiem prawnym pozwanego. Interes prawny powodów w wytoczeniu takiego powództwa polega bowiem na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie tej umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych jej postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jaką jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn (np. z tytułu zaległych rat, wskutek wypowiedzenia umowy, dokonania nadpłaty), zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle tej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu, wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące.

74. Z opisanych zatem przyczyn uznając, że umowa kredytu objęta pozwem jest nieważna, a wynikający z niej stosunek prawny w związku z tym nie istnieje, żądanie pozwu w tym zakresie uwzględniono – jak w pkt. II sentencji wyroku.

KOSZTY PROCESU

75. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej, co w sprawie niniejszej oznacza, że pozwany powinien zwrócić powodom poniesione przez nie i celowe koszty dochodzenia ich praw. Zasada ta doznaje modyfikacji w art. 100 i 102 k.p.c., które przewidują, że w przypadku częściowego uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozliczone (art. 100), zaś w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów lub nie obciążać jej w ogóle kosztami (art. 102).

76. Po stronie powodów koszty obejmowały uiszczoną opłatę od pozwu (1 000 zł) i wynagrodzenie pełnomocnika (adwokata), a po stronie pozwanego wynagrodzenie pełnomocnika (adwokata) - w obu przypadkach w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (5 400 zł) wraz z opłatami za pełnomocnictwo (po 17 zł).

77. Z dwóch kumulatywnie zgłoszonych roszczeń uwzględniono jedno dotyczące ustalenia nieważności umowy, oddalono natomiast żądanie zapłaty. Ponieważ umowa kredytu dotyczyła kwoty niemal trzykrotnie przekraczającej żądanie zapłaty, można uznać, że powodowie wygrali proces w około $\frac{3}{4}$ (75%). Zasadne koszty procesu po ich stronie wynoszą zatem w zaokrągleniu 4.813 zł (75% z całości ich kosztów), a po stronie pozwanego – 1.354 zł (25%).

78. Różnica tych kosztów w kwocie 3.459 zł wypada na korzyść powodów i taką kwotę zasądzono na ich rzecz od pozwanego na podstawie art. 100 k.p.c. – jak w pkt. III sentencji wyroku.